

Cách đây khoảng 15 năm, không có cơ quan hay tổ chức, không có chuyên gia công nghệ thông tin hay nhà quản lý ngân hàng, chủ tập đoàn bán lẻ hay người đứng đầu tập đoàn thể tín dụng quốc tế nào,... có thể dự báo được một hiện trạng đó là tiền mặt và thậm chí thể ngân hàng đang dần ít được ưa dùng như hiện nay tại nhiều quốc gia trên thế giới.

Xu hướng phát triển xã hội không tiền mặt trên thế giới

Với việc phổ cập sử dụng điện thoại di động và phát triển mạnh của mạng internet, đã làm cho sự xuất hiện và lan rộng hết sức nhanh chóng việc thanh toán bằng mã QR trên khắp đất nước Trung Quốc, quốc gia đông dân nhất thế giới và quy mô nền kinh tế đứng thứ 2 toàn cầu, do đó, người dân thờ ơ với việc sử dụng tiền mặt và thẻ ngân hàng ở khắp mọi nơi. Tại nhiều quốc gia khác, như: Singapore, Hàn Quốc,... tình trạng cũng diễn ra tương tự. Đây là những minh chứng thực tế hết sức thuyết phục cho sự phát triển kỳ diệu trong lĩnh vực thanh toán mà hơn 10 năm trước con người chưa thể tiên lượng được. Với sự phát triển của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0, công nghệ ngân hàng số, trí tuệ nhân tạo, đã làm cho số đông người dân tự cảm thấy không còn tiện lợi khi mang theo tiền mặt và thẻ ngân hàng bên mình khi đi ra bên ngoài, di chuyển đến khắp mọi nơi, trong khi đó đã có điện thoại di động thật tiện lợi, mạng internet ngày càng có tốc độ cao phủ sóng ở mọi nơi.

Hiện nay, một số quốc gia ở châu Âu và châu Á đang dẫn đầu thế giới trong cuộc đua “xã hội không tiền mặt”, đó là Thụy

XU HƯỚNG PHÁT TRIỂN XÃ HỘI KHÔNG TIỀN MẶT TRONG CUỘC CÁCH MẠNG CÔNG NGHỆ NGÂN HÀNG SỐ - THỰC TRẠNG VÀ GIẢI PHÁP CỦA VIỆT NAM

TS. Đặng Hà Giang *

Điển, Trung Quốc, Hàn Quốc, Singapore... Tại Thụy Điển, khách du lịch chẳng lạ khi thấy dòng chữ “No Cash Accepted” (Không nhận tiền mặt) trong các cửa hàng, cửa hiệu, trung tâm thương mại, điểm bán hàng ăn nhanh, điểm trông giữ xe,... Số liệu công bố mới nhất của Hội đồng Thanh toán châu Âu cho thấy, những giao dịch tiền mặt chỉ chiếm 1% GDP của Thụy Điển trong năm 2019, và số tiền mặt rút ra đã giảm đều đặn 10% mỗi năm trong những năm gần đây. Dự báo trong năm 2020 và năm 2021, giao dịch tiền mặt tại Thụy Điển giảm xuống dưới 1%, thậm chí là dưới 0,9% GDP. Xu hướng này cũng đang diễn ra tương tự tại Thụy Sĩ, Phần Lan và Đan Mạch.

Trung Quốc, quốc gia đã phát minh ra tiền giấy, đang cho rất nhiều nước phát triển phải tụt lại phía sau trong cuộc đua tốc độ phát triển xã hội không tiền mặt. Nền kinh tế Trung Quốc được coi là đã thực sự nhảy cóc, bỏ qua giai đoạn dùng thẻ thanh toán ngân hàng mà tiến thẳng đến các hình thức thanh toán di động, trong khi người dân tại Anh và các nước trong khối EU, Mỹ, Canada, Australia và New Zealand,... vẫn say sưa trong phát hành và sử dụng dịch vụ thẻ. Trong những năm gần đây, người ta chứng kiến tại xã hội Trung Quốc, thói quen giao dịch có thể thanh toán bằng quét mã QR mang tính phổ cập; thanh toán bằng Bluetooth, bằng vân tay, bằng nhận diện mắt, bằng giọng nói,... mang tính thường lệ, từ việc thanh toán ở các quán ăn đến

các cửa hàng tiện lợi. Một số thống kê đã chỉ ra rằng, hơn 86% người dân Trung Quốc sử dụng các hình thức thanh toán trên các thiết bị di động. Ước tính trên 65% doanh số bán hàng trực tuyến và hơn 1/3 thanh toán tại các cửa hàng, cửa hiệu, trạm bán vé giao thông được thực hiện thông qua các ví di động như Alipay và WeChat Pay. Ngoài ra, việc chuyển đổi mạnh sang xã hội không tiền mặt cũng giúp nâng cao đời sống của người nông dân, từ nông thôn đến thành thị, từ miền núi đến các khu vực phát triển ven biển, từ đó rút ngắn khoảng cách thu nhập và xã hội, giảm các tệ nạn xã hội, hạn chế các tội phạm liên quan đến tiền mặt. Nhờ vào thanh toán điện tử, người nông dân có thể mua các nhu yếu phẩm, phân bón, hạt giống, cây con giống, phân bón, thức ăn chăn nuôi,... đến mua hàng gia dụng trên mạng, trả tiền dịch vụ công và tiếp cận các khoản vay dễ dàng hơn, đồng thời, họ cũng có điều kiện bán sản phẩm nông thôn cho người tiêu dùng ở thành phố. Người bán hàng rong trên phố, hay xe ôm công nghệ, sinh viên tại các trường đại học và công nhân tại công trường xa nhà,... có thể thanh toán, chuyển tiền, cắt trừ thu nhập nhờ trên điện thoại di động, tài khoản ngân hàng.

Trong đại dịch Covid-19 hiện nay, người ta cũng nhận ra tiền giấy có thể gây ra tình trạng lây truyền dịch bệnh. Một số nghiên cứu y sinh đã chỉ ra rằng, các loại vi khuẩn, virus có khả năng sống trên bề mặt tiền giấy đến tận 16 - 17 giờ đồng hồ.

*Giám đốc Sở Khoa học và Công nghệ tỉnh Bình Phước

Khách hàng giao dịch thanh toán trên các thiết bị di động

Một nghiên cứu khoa học của một nhóm chuyên gia chuyên ngành ở New York đã phát hiện ra có tới hơn 3000 loại vi khuẩn ẩn náu trên tờ tiền giấy mệnh giá 1 USD, bao gồm cả vi khuẩn gây nhiễm trùng da, loét dạ dày và ngộ độc thực phẩm. Trong thực tế, tiền giấy đô la (USD) của Mỹ in trên giấy Cotton và Linen có độ bền cao, được xem là tạo ra môi trường sống lý tưởng với vi khuẩn hơn tiền giấy bằng Polymer. Thế nhưng, một nghiên cứu quy mô lớn tại Singapore trên tiền Polymer của nước này cho kết quả gây sốc không kém. Tiền được thu thập từ máy ATM, các trung tâm ăn uống kiểu Sing (hawker), bệnh viện, siêu thị và chợ. Trong các mẫu, tiền thu được từ chợ có số lượng vi khuẩn cao nhất, trung bình 48.000 trên mỗi tờ tiền. Tiền từ các trung tâm hawker có số lượng vi khuẩn trung bình là 3.500, từ bệnh viện là 1.000, từ siêu thị là 120.

Chính vì tiền dơ như vậy mà trong khoảng thời gian dịch Covid-19 hoành hành, Quốc hội, Chính phủ càng thúc đẩy việc áp dụng các hình thức thanh toán không tiền mặt, xem như là một cách giúp giảm bớt con đường phát tán lây lan của virus... Việc mỗi người dân hay khách du lịch thực hiện thanh toán bằng sử dụng

thẻ hay ví điện tử sẽ để lại dấu vết của các giao dịch, chính xác đến từng xu, không lo lây nhiễm dịch bệnh, không lo mất tiền,...

Nhờ vào lịch sử chi tiết này mà mỗi con người, dù là thương gia hay người lao động phổ thông, người hưởng trợ cấp xã hội hay buôn bán nhỏ có được số liệu (data) chi li về tình hình tài chính và thói quen chi tiêu của mình, từ đó có cơ sở để xem xét cắt giảm các khoản chi không cần thiết nếu đang lên kế hoạch tiết kiệm, đầu tư, kinh doanh. Về lâu về dài, các công ty tài chính có thể sử dụng những data về thu nhập, chi tiêu, trả nợ để xác định khoản vay mua nhà, vay mua xe cung cấp cho chúng ta trong tương lai, hoặc tư vấn các khoản đầu tư phù hợp với khẩu vị rủi ro của từng người. Hoạt động cho vay ngang hàng phát triển rất mạnh tại Trung Quốc cũng nhờ những dữ liệu đó, tất nhiên là cần có điều chỉnh bảo đảm sự ổn định xã hội và phát triển bền vững.

Tuy nhiên, không phải mọi thứ đều có thể hoàn hảo. Cụ thể, việc lưu dấu dữ liệu này cũng khiến nhiều người lo ngại. Thanh toán điện tử không riêng tư bằng thanh toán bằng tiền mặt. Việc càng có nhiều thông tin của mỗi cá nhân trôi nổi ở trên mạng thì càng nhiều

khả năng thông tin đó bị hack, bị ăn cắp. Chính vì vậy, các tổ chức cung cấp thanh toán điện tử phải liên tục nâng cấp các công nghệ bảo mật, cũng như mỗi cá nhân cần biết các cách cơ bản để bảo mật thông tin của mình, như: không đưa thẻ ngân hàng cho người lạ, dán che số trên thẻ credit, không đưa số OTP cho người trên mạng, cảnh giác với các giao dịch đáng ngờ,...

Xã hội không tiền mặt không còn là một niềm mơ ước trong quá khứ. Hiện nay điều này đang trở thành hiện thực, người dân và khách du lịch tại nhiều nước đang thực sự dần trải nghiệm cuộc sống không tiền mặt. Giờ đây khi bước chân ra khỏi nhà, xuất cảnh ra khỏi lãnh thổ mỗi quốc gia, mỗi cá nhân không cần phải mang nhiều tiền mặt, ngoại tệ như cách đây 5 năm trước, thậm chí là quên tiền, quên ví ở nhà thì mọi chuyện vẫn ổn nhờ chiếc điện thoại di động luôn bên mình. Hàng ngày, mỗi công dân, mỗi du khách được chứng kiến các ngân hàng cạnh tranh nhau tung ra thị trường đủ loại thẻ credit, debit và nhiều chính sách khuyến mại giảm giá tại các nhà hàng, resort, miễn phí bữa ăn tại nhà chờ trong sân bay,... Chưa kể hàng loạt loại ví điện tử: Momo, Moca, Zalo Pay, AirPay... ra mắt đón đầu làn sóng giới trẻ chưa có đủ chứng minh tài chính để làm thẻ ngân hàng nhưng vẫn muốn trải nghiệm cashless. Sắp tới đây tại Việt Nam, Chính phủ đang thúc đẩy triển khai dịch vụ tiền điện tử trên thuê bao di động (mobile money). Thực tế cũng cho thấy, mỗi cá nhân ra đường hay thậm chí là đi du lịch trong nước, chỉ cần có chiếc điện thoại trong tay là có thể thanh toán vé tàu điện, ăn tối, mua hàng lát vật, đóng tiền nhà, đóng tiền khám bệnh... hết sức tiện lợi, thậm chí là rút tiền mặt để chi tiêu ở các vùng nông

thôn, vùng sâu, vùng xa. Khi đó, nỗi lo mất tiền, mất thẻ, mất ví,... không phải là nỗi lo thường trực của mỗi cá nhân cũng như không phải ví hay thẻ là vật bất ly thân đối với mỗi cá nhân, mà tốt nhất đi đâu mọi người cũng nên mang theo cục pin dự phòng hoặc dây sạc. Bởi vì, chỉ cần pin điện thoại tắt là chúng ta ngay lập tức rơi vào cảnh không còn một xu, còn điện thoại vẫn hoạt động tốt, có mạng internet thì mọi thứ đều ổn, thanh toán điện tử trên thiết bị di động, hay rút tiền mặt tại nơi có ATM cho chi tiêu ở những nơi không thể sử dụng điện thoại cho thanh toán.

Triển khai của ngành Ngân hàng Việt Nam

Đến nay, tổng kết 5 năm ngành Ngân hàng triển khai thực hiện Đề án thanh toán không dùng tiền mặt theo Quyết định của Thủ tướng Chính phủ, có thể khẳng định, đất nước Việt Nam đã có sự thay đổi mạnh mẽ trong xã hội về mặt thanh toán, khách hàng có thể quét mã QR để thanh toán, giao dịch thanh toán trên điện thoại, các thiết bị di động khác ở khắp mọi nơi, từ mua bán hàng hóa, đến chi trả các dịch vụ: viễn thông, điện, nước sạch, truyền hình cáp, vé máy bay, mua tour du lịch trong nước và quốc tế, trả tiền học phí và viện phí, chuyển tiền cho người thân,... Những kết quả nổi bật trong hoạt động thanh toán không tiền mặt tại Việt Nam thời gian qua thể hiện ở một số điểm chính có thể khái quát như sau:

Một là, khuôn khổ pháp lý, chính sách trong hoạt động thanh toán tiếp tục được hoàn thiện, phù hợp với thông lệ quốc tế, đáp ứng yêu cầu của thực tiễn bảo đảm quyền lợi cho các bên, an toàn cho người có tài khoản tại ngân hàng; tạo điều kiện thuận lợi ứng dụng công nghệ mới, hiện đại. NHNN chủ động tổ chức và phối hợp tổ chức hội thảo với các bộ, ngành có

liên quan, tổ chức cung ứng dịch vụ công, các tổ chức cung ứng dịch vụ thanh toán,... nắm bắt xu hướng phát triển công nghệ, bài học kinh nghiệm quốc tế, phản hồi của dư luận và khách hàng,... để hoàn thiện môi trường pháp lý, các chính sách khác có liên quan, chỉ đạo kịp thời và có các biện pháp triển khai sát với thực tiễn.

Hai là, cơ sở hạ tầng thanh toán điện tử liên ngân hàng; hệ thống chuyên mạch, bù trừ; hệ thống thanh toán của các NHTM và các tổ chức khác tham gia cung ứng dịch vụ thanh toán,... tiếp tục được nâng cấp, hoàn thiện, đảm bảo nhanh, hoạt động ổn định và an toàn. Các NHTM năng động, chủ động, cạnh tranh với nhau đầu tư công nghệ, trang thiết bị, đào tạo cán bộ, thu hút nguồn nhân lực công nghệ thông tin có chất lượng cao, nghiên cứu và đưa ra nhiều sản phẩm, dịch vụ, tiện ích, với nhiều chính sách khuyến mại hấp dẫn trong các giao dịch thanh toán điện tử, thanh toán trên các thiết bị di động và dịch vụ thẻ,... với tốc độ ngày càng nhanh hơn, ổn định hơn. Các NHTM đặc biệt tích cực phát triển các sản phẩm thẻ mới với nhiều tính năng, tiện ích vượt trội nhằm khuyến khích người dân sử dụng thẻ trong các thanh toán sinh hoạt, vừa an toàn vừa tiện dụng.

Một ví dụ cụ thể, so với các NHTM quy mô lớn và có tiềm lực khác, như: VCB, BIDV, Vietinbank, Techcombank, ACB, Sacombank,... thì Ngân hàng TMCP Sài Gòn (SCB) có nhiều bất lợi trong cạnh tranh phát triển thanh toán điện tử, phát triển dịch vụ ngân hàng hiện đại và tiện ích. Bởi vì SCB tiền thân được sáp nhập từ 3 NHTM cổ phần ở khu vực thành phố Hồ Chí Minh có nhiều khác biệt nhau về công nghệ, hạ tầng kỹ thuật trong thanh toán. Song thời gian qua, SCB đã

triển khai mạnh mẽ, đồng bộ, đầu tư xây dựng hệ sinh thái thanh toán không dùng tiền mặt đa dạng, gồm: thanh toán thẻ, thanh toán trên các thiết bị di động và thương mại điện tử... Đồng thời, SCB cũng hợp tác hiệu quả với các trung gian thanh toán, trong đó có ví điện tử, như là một cánh tay nối dài của ngân hàng, giúp các dịch vụ thanh toán không tiền mặt vươn đến những cửa hàng nhỏ.

Một sản phẩm dịch vụ có sự phát triển vượt bậc đó là, số lượng thẻ quốc tế do SCB phát hành trong năm 2019 tăng trưởng 60% so với năm 2018. Sản phẩm nổi bật là Thẻ tín dụng quốc tế S-Care dành cho nhóm khách hàng quan tâm tới sức khỏe, cùng 2 sản phẩm mới là Thẻ thanh toán quốc tế beYOU và Thẻ tín dụng quốc tế Premier Mastercard World đều được khách hàng đón nhận. Tháng 06/2020, SCB đã triển khai sản phẩm thẻ thanh toán SCB beGREAT. Đây là dòng thẻ thanh toán hạng Platinum của Mastercard do SCB phát hành. Thẻ SCB beGREAT có tính năng hoàn tiền đến 3% cho các lĩnh vực thời trang, ẩm thực và hàng không. Đây cũng chính là mức hoàn tiền cao bậc nhất thị trường đối với dòng thẻ thanh toán. Đồng thời, khách hàng sử dụng thẻ thanh toán SCB beGREAT được hưởng mức phí chuyển đổi ngoại tệ rất ưu đãi - chỉ 1,5%; và được hoàn phí chuyển đổi ngoại tệ cho 02 (hai) giao dịch nước ngoài đầu tiên trong tháng; cũng như nhận được ưu đãi đến 50% tại các đối tác SCB Plus.

Một ví dụ cụ thể khác về một NHTM cổ phần có nhiều khó khăn so với các NHTM khác về phát triển dịch vụ thanh toán điện tử tiện ích, đó là Ngân hàng TMCP Nam Á (Nam A Bank). Mặc dù quy mô nhỏ, tiềm lực tài chính hạn chế, mảng lưới không rộng, nhưng Ngân hàng này đã

mạnh dạn đầu tư vào công nghệ hiện đại, đảm bảo an toàn và tiện ích cho khách hàng. Nam A Bank đã triển khai tiện ích xác thực giao dịch thẻ trực tuyến (3D Secure) miễn phí dành cho chủ thẻ Nam A Bank Mastercard, nhằm nâng cao hệ thống bảo mật, đảm bảo an toàn cho các giao dịch và thông tin khách hàng sử dụng dịch vụ thẻ. 3D Secure (MasterSecure Code: MSC) là tiện ích xác thực giao dịch thẻ trực tuyến do Nam A Bank hợp tác triển khai cùng Tổ chức thẻ quốc tế Mastercard, cung cấp giải pháp bảo mật cho chủ thẻ quốc tế Nam A Bank khi giao dịch tại các website có tham gia dịch vụ “Mastercard SecureCode”...

Ba là, hệ sinh thái thanh toán điện tử cũng đã được hoàn thành và kết nối, tích hợp với các ngành, lĩnh vực khác cho phép khách hàng thực hiện các giao dịch thanh toán trực tuyến đối với hóa đơn điện, nước, viễn thông, mua sắm trực tuyến tại các trang thương mại điện tử, nộp thuế điện tử và một số khoản phí, lệ phí khi thực hiện một số dịch vụ hành chính công... Nhiều công ty du lịch, trung tâm thương mại, khách sạn, nhà hàng, resort, sân golf, hãng hàng không, nhà cung cấp hàng hóa và dịch vụ chuyển phát chuyển nhanh hay giao hàng tại nhà, trường đại học, trường quốc tế, bệnh viện lớn... đã chủ động hợp tác có hiệu quả với các NHTM, các tổ chức cung ứng dịch vụ thanh toán trong thực hiện thanh toán điện tử, ví điện tử, thẻ tín dụng quốc tế,...

Bốn là, hầu hết các thành tựu của cuộc Cách mạng công nghiệp 4.0 đã được ứng dụng mạnh mẽ trong lĩnh vực thanh toán ở Việt Nam hiện nay. Vấn đề an ninh, an toàn trong thanh toán luôn được quan tâm. Khách hàng được đặt vị trí trung tâm ưu tiên trong quá trình cung ứng các sản phẩm, dịch vụ, đảm bảo quyền lợi hợp pháp. Các

NHTM sẵn sàng bồi thường tiền kịp thời cho khách hàng khi lỗi do chính mình gây ra. Việc xử lý những khiếu nại của khách hàng được giải quyết kịp thời, bình đẳng và đúng pháp luật.

Các giải pháp công nghệ mới cũng được chia sẻ giữa các NHTM Việt Nam như giải pháp xác thực mạnh đa nhân tố Keypasco, xác thực khách hàng bằng sinh trắc học e-KYC, các giải pháp bảo mật ATM, hệ thống giám sát an ninh trạm ATM... Hội thẻ Ngân hàng Việt Nam cũng đã chia sẻ về kinh nghiệm phát hiện, phân tích và xử lý rủi ro, gian lận và một số biện pháp phòng ngừa đối với các sự vụ phát sinh trong thời gian qua ở Việt Nam tại một số ngân hàng như skimming tại ATM, POS, gian lận lừa đảo trong thanh toán trực tuyến, chuyển tiền... các yêu cầu đáp ứng theo chuẩn quốc tế và phương án xử lý rủi ro gian lận nội bộ, đảm bảo an ninh, an toàn cho các NHTM và khách hàng.

Các NHTM cũng có sự chia sẻ giải pháp phòng chống gian lận trong thanh toán thẻ 3-D Secure 2.0... ATM skimming là một phương thức ăn cắp thông tin tài khoản của thẻ giao dịch, kẻ xấu sử dụng những thiết bị điện tử rất tinh vi để đánh cắp thông tin trong thẻ ATM và ghi lại mã PIN của bạn, để có thể truy xuất vào toàn bộ số tiền mà bạn phải vất vả mới kiếm được. Chia sẻ thông tin về thực trạng, phương thức, thủ đoạn hoạt động của tội phạm mới nhất trong lĩnh vực thanh toán thẻ thời gian qua ở Việt Nam như: ATM skimming; tội phạm giả mạo cơ quan công an, tòa án, viện kiểm sát để lừa đảo chuyển tiền vào tài khoản ngân hàng nhằm chiếm đoạt; tội phạm tấn công hệ thống máy tính, cơ sở dữ liệu để tống tiền; tạo các website giả, nhắn tin, email giả mạo ngân hàng để lừa đảo lấy thông tin người dùng; làm giả thẻ, thanh toán khống qua

POS; kinh nghiệm nhận diện, phát hiện kịp thời các loại hình rủi ro trong hoạt động thẻ, đảm bảo an toàn hoạt động thanh toán, trong đó nhấn mạnh công tác phối hợp phòng chống tội phạm thẻ giữa các bên liên quan.

Năm là, ngành Ngân hàng xác định chiến lược chuyển đổi số là xuyên suốt trong quá trình phát triển, chính vì vậy tất cả các chiến lược, dịch vụ của các ngân hàng hiện nay đều hướng tới chuyển đổi số để mang tới cho khách hàng sự thuận tiện, cảm thấy có lợi nhất và đặc biệt quan trọng là an toàn. Do đó, chính khách hàng là người chủ động lựa chọn các giao dịch thanh toán điện tử, cho dù là sửa chữa máy điều hòa nhiệt độ, sửa chữa nhà ở, mua sắm đồ gỗ hay mua sắm vật liệu xây dựng tại các cửa hàng nhỏ lẻ; hội viên của các câu lạc bộ thể thao đóng phí trong câu lạc bộ,... cho đến các hóa đơn của các nhà cung cấp dịch vụ công.

Kết luận và khuyến nghị giải pháp

Một là, các NHTM Việt Nam cần tiếp tục nghiên cứu sâu hơn, tham khảo, học hỏi kinh nghiệm của các ngân hàng trên thế giới, đặc biệt là các ngân hàng trong khu vực, tranh thủ sự trợ giúp của các tổ chức thẻ quốc tế, của các ngân hàng là cổ đông chiến lược để mạnh dạn đầu tư, ứng dụng công nghệ mới phù hợp với xu thế chung, phát triển dịch vụ thanh toán điện tử, thanh toán trên các thiết bị di động,... đáp ứng ngày càng tốt nhất nhu cầu đa dạng, tiện lợi, đảm bảo an toàn trong giao dịch của khách hàng, nâng cao năng lực cạnh tranh, hội nhập với khu vực và quốc tế, nhất là trong điều kiện công dân các nước trong khu vực đến làm việc tại Việt Nam ngày càng gia tăng, khách du lịch quốc tế sớm đạt con số 20 triệu người; cũng như người Việt Nam đi du lịch, du học, làm việc ở nước ngoài ngày càng đông.

Các NHTM định kỳ rà soát và hoàn thiện các quy định nội bộ, các quy trình ngân hàng điện tử, cần thường xuyên cập nhật có tính định kỳ các rủi ro dịch vụ thanh toán điện tử, dịch vụ ngân hàng dựa trên các thiết bị di động, bổ sung các kiến thức và thông tin về nhận định rủi ro tại thị trường Việt Nam và khu vực, các kinh nghiệm thực tiễn và cách thức xử lý rủi ro gặp phải cũng như cập nhật các chương trình tuân thủ, kiểm soát rủi ro bắt buộc đối với các NHTM để kiểm soát rủi ro gian lận tại từng ngân hàng. Các NHTM cũng cần tổ chức các chuyến khảo sát về nghiệp vụ ngân hàng điện tử, dịch vụ ngân hàng trên các thiết bị di động tại các nước đang đi tiên phong trong lĩnh vực này để các cán bộ NHTM có điều kiện tiếp cận được những sản phẩm, dịch vụ thanh toán không dùng tiền mặt hiện đại của các nước.

Hai là, các NHTM cần tiếp tục chủ động, tích cực làm việc hiệu quả với các trường học, bệnh viện, trạm thu phí giao thông, trạm đăng kiểm xe cơ giới, công ty du lịch, công ty xăng dầu, công ty viễn thông, công ty điện lực, công ty nước sạch, bến xe, siêu thị, truyền hình cáp,... để phát triển mạng lưới POS, thanh toán điện tử, quét mã QR; nhưng cũng kịp thời phát hiện những hành vi thu phí thanh toán, cố tình trây ỳ không chịu chấp nhận dịch vụ thanh toán thẻ, thanh toán điện tử,... để thông tin cơ quan quản lý nhà nước có biện pháp xử lý kiên quyết trong việc không thực hiện chủ trương phát triển thanh toán không dùng tiền mặt của Chính phủ.

Ba là, các NHTM cần chủ động hơn nữa trong nắm bắt những sản phẩm và dịch vụ ngân hàng tiện ích hiện đại mới xuất hiện trên thế giới, đầu tư ứng dụng vào ngân hàng mình; tăng cường đầu tư nguồn lực tài chính, đầu tư cho

công tác đào tạo lại nguồn nhân lực cho ứng dụng công nghệ số, hoạt động Fintech,... trong ngân hàng; cần đẩy mạnh tuyên truyền, khuyến mại, hướng dẫn việc ứng dụng mã QR, các giao dịch thanh toán trên các thiết bị di động.

Bốn là, về phía các bộ, ngành chức năng, như: Bộ Tài chính, Bộ Công thương, Bộ Giao thông vận tải, Bộ Y tế, Bộ Giáo dục và Đào tạo, Bộ Thông tin và Truyền thông,... ban hành quy định khuyến khích hoạt động thanh toán thẻ, dịch vụ ngân hàng trên các thiết bị di động, công nghệ ngân hàng số; có chính sách bắt buộc chấp nhận thanh toán thẻ, thanh toán điện tử, quét mã QR, chuyển khoản đối với các đơn vị kinh doanh hàng hóa, dịch vụ ở một số lĩnh vực, đặc biệt là lệ phí giao thông đường bộ và đăng kiểm; xăng dầu, học phí, viện phí, cước phí viễn thông, điện lực... Cần có cơ chế ưu đãi như hỗ trợ miễn, giảm, hoàn thuế cho Đơn vị chấp nhận thẻ và chủ thẻ, doanh nghiệp chấp nhận thanh toán điện tử. Bộ Giao thông vận tải cần quyết liệt, khẩn trương, rút ngắn thời gian thực hiện dự án thu phí tự động không dừng (ETC) đã được phê duyệt; bên cạnh đó, quyết liệt mở rộng thanh toán không dùng tiền mặt qua thu phí đăng kiểm ô tô, phí giao thông đường bộ đối với vé tháng, các loại phí giao thông khác.

Năm là, NHNN Việt Nam, Bộ Khoa học và Công nghệ, Bộ Thông tin và Truyền thông, Bộ Công thương, Bộ Tư pháp cùng các cơ quan chức năng khác ở Việt Nam cần tham khảo kinh nghiệm của một số quốc gia trong quản lý QR, công nghệ ngân hàng số, Fintech, xây dựng một khuôn khổ pháp lý đầy đủ và đồng bộ cho hoạt động Fintech, ví điện tử, Mobile Money tại Việt Nam.

Hiện nay, một số quốc gia có thị trường tài chính và công nghệ phát triển trên thế giới đã tiên phong trong việc xây dựng và phát triển

khuôn khổ pháp lý cho hoạt động của các doanh nghiệp Fintech thông qua việc ban hành một cơ chế quản lý thử nghiệm cho hoạt động của các công ty Fintech, gọi là khuôn khổ pháp lý thử nghiệm có kiểm soát ("Fintech Regulatory Sandbox"). Một khuôn khổ pháp lý thử nghiệm Fintech (bao gồm mục tiêu, nguyên tắc, đối tượng tham gia thử nghiệm, các lĩnh vực được phép thử nghiệm, cấp phép...) và những vấn đề đặt ra cho các cơ quan quản lý trong việc đảm bảo đồng thời mục tiêu đẩy mạnh đổi mới sáng tạo về công nghệ tài chính, mang lại lợi ích chính đáng của người sử dụng dịch vụ Fintech trong khi có thể hạn chế tối đa những rủi ro.

Sáu là, Sở Khoa học và Công nghệ chủ trì, phối hợp với Sở Thông tin và Truyền thông, NHNN chi nhánh tỉnh, thành phố tham mưu cho Tỉnh ủy, Ủy ban nhân dân tỉnh triển khai có hiệu quả phù hợp với thực tiễn của địa phương Nghị quyết số 52-NQ/TW ngày 27/9/2019 của Bộ Chính trị về một số chủ trương, chính sách chủ động tham gia Cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư. Trong đó có sự chỉ đạo cụ thể, hiệu quả về ứng dụng tiến bộ công nghệ, xây dựng hệ thống cơ sở dữ liệu dùng chung, triển khai phát triển thanh toán điện tử, phát triển dịch vụ thanh toán trên các thiết bị di động, triển khai thanh toán không dùng tiền mặt tại các cơ quan, tổ chức, đơn vị, doanh nghiệp, cửa hàng, trung tâm thương mại và cơ sở kinh doanh khác, trung tâm hành chính công... tiến tới xây dựng chính quyền điện tử, đô thị thông minh, xã hội số của từng địa phương phù hợp với đặc trưng thể mạnh của vùng miền và địa phương đó. ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

www.sbv.gov.vn
www.vnba.org.vn
www.nfsc.gov.vn